

มาตรฐานสถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเพื่อการส่งออก เพื่อการตรวจประเมินสุขอนามัยสถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (สพอ.)/
สถานที่รวบรวมสัตว์น้ำ (สรอ.) ตามระเบียบกรมประมงว่าด้วยการขึ้นทะเบียนสถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและสถาน
รวบรวมสัตว์น้ำสำหรับส่งออกเพื่อการเพาะเลี้ยง พ.ศ. 2547 และระเบียบกรมประมงว่าด้วยการขึ้นทะเบียนสถานที่
และรับรองสุขอนามัยสัตว์น้ำเพื่อการบริโภค พ.ศ. 2546

คำนิยาม สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ หมายถึง สถานที่เพาะพันธุ์สัตว์น้ำ สถานที่อนุบาลสัตว์น้ำหรือสถานที่
เลี้ยงสัตว์น้ำ ไม่ว่าสัตว์น้ำนั้น จะมาจากการเพาะพันธุ์ หรือมาจากแหล่งธรรมชาติ

คำนิยาม สถานที่รวบรวมสัตว์น้ำ หมายถึงสถานที่พัก รวบรวม หรือบรรจุสัตว์น้ำ เพื่อการจำหน่ายสัตว์น้ำ
นั้นต่อไป ทั้งนี้ไม่ว่าสัตว์น้ำนั้นจะมาจากการเพาะเลี้ยงหรือมาจากแหล่งธรรมชาติ

1. สภาพแวดล้อมทั่วไปของสถานประกอบการ

1.1 สถานประกอบการควรมีขอบเขตที่ชัดเจน มีรั้วรอบขอบชิดและมีหลังคาหรือวัสดุคลุมบ่อสามารถ
ป้องกันสัตว์อื่น ๆ ที่อาจเป็นพาหะของโรคผ่านเข้าออกได้

1.2 การจัดแบ่งส่วนที่พักอาศัย ห้องอาหาร และห้องสุขา

1.2.1 กรณีสถานที่เพาะเลี้ยง/รวบรวมสัตว์น้ำเพื่อการเพาะเลี้ยง ที่พักอาศัย ห้องอาหาร และห้องสุขา
ควรแยกส่วนจากบริเวณเพาะเลี้ยง/รวบรวมสัตว์น้ำ หรือหากไม่แยกบริเวณดังกล่าวควรมีความเป็นสัดส่วน
ไม่เป็นแหล่งเพาะเชื้อได้

1.2.2* กรณีสัตว์น้ำเพาะเลี้ยง/รวบรวมเพื่อการบริโภค ที่พักอาศัย ห้องอาหาร และห้องสุขาต้องแยก
ออกจากบริเวณที่เพาะเลี้ยง/รวบรวมสัตว์น้ำ โดยเด็ดขาด

1.3 สถานที่/บริเวณที่เพาะเลี้ยง/รวบรวมสัตว์น้ำ ไม่ควรมีสัตว์เลี้ยงชนิดอื่น ๆ ที่ไม่ใช่สัตว์น้ำ หรือหากมีสัตว์
เลี้ยงให้แยกเลี้ยงและมีบริเวณที่กักขังให้ชัดเจน เพื่อป้องกันสัตว์เลี้ยงเข้ามาในบริเวณเพาะเลี้ยง/รวบรวมสัตว์
น้ำซึ่งอาจเป็นสาเหตุนำพาโรคได้

2. แหล่งน้ำสำหรับการเพาะเลี้ยง/รวบรวม

2.1 แหล่งน้ำธรรมชาติ

การเตรียมน้ำก่อนใช้

2.1.1 ฟาร์มควรมีบ่อพักน้ำสำหรับการเพาะเลี้ยง/รวบรวมสัตว์น้ำโดยมีปริมาตร
รองรับน้ำได้มากกว่า 20% ของปริมาตรบ่อหรือตู้เพาะเลี้ยง/รวบรวมทั้งหมด

2.1.2 การฆ่าเชื้อในน้ำ น้ำที่ใช้เพื่อการเพาะเลี้ยง/รวบรวมควรมีระบบฆ่าเชื้อที่เหมาะสม
เช่นการฆ่าเชื้อด้วยโอโซน หรือแสงยูวี หรือการใช้สารเคมีบำบัด เช่น บีเคซี โฟวิโดน ไฮโดรเจนเปอร์
ออกไซด์ คลอรีน เป็นต้น (ภาคผนวก)

2.2 แหล่งน้ำบาดาล ควรมีการพักน้ำและเพิ่มอากาศอย่างเพียงพอและสม่ำเสมอก่อนนำมาใช้

- 2.3 แหล่งน้ำประปา มีการพ่นน้ำหรือกรองน้ำเพื่อกำจัดคลอรีนและเพิ่มออกซิเจนในน้ำอย่างเพียงพอ ก่อนนำมาใช้ ปริมาตรเครื่องกรองเหมาะสมกับปริมาณน้ำที่ใช้ในแต่ละวัน และทำความสะอาดไส้กรองสม่ำเสมอ
- 2.4 น้ำฝน มีการพ่นน้ำอย่างน้อย 7 วันและมีการตรวจความเป็นกรด-ด่าง ก่อนนำมาใช้

3. การจัดการบ่อในการเพาะเลี้ยง/รวบรวมสัตว์น้ำ

- 3.1 มีแผนผังฟาร์ม/บ่อ มีรายละเอียดระบุชื่อฟาร์ม ที่อยู่ ทะเบียนฟาร์ม และทำแผนผังฟาร์มที่ชัดเจนตรงกับการปฏิบัติงานจริง และมีป้ายชื่อฟาร์ม
- 3.2 มีการแบ่งโซนตามวัตถุประสงค์ของการใช้งาน เช่นบ่อพ่อแม่พันธุ์ บ่อกักกันโรค บ่อเลี้ยง บ่ออนุบาล เป็นต้น โดยดูตามความเหมาะสมในการควบคุมโรคและสะดวกต่อผู้ปฏิบัติงาน
- 3.3 มีหมายเลขประจำบ่อที่ชัดเจนและถาวรในระบบการเพาะเลี้ยง/รวบรวมสัตว์น้ำ เพื่อประโยชน์ในการจดบันทึก
- 3.4 ความสะอาดของบ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ

บ่อดิน คันและขอบบ่อไม่มีกองวัสดุโดยรอบและไม่มีวัชพืชขึ้นรก

บ่อปูน ไม่มีรอยร้าวและตะไคร่น้ำ

ตู้กระจกและถังไฟเบอร์ ต้องสะอาดไม่มีคราบสิ่งสกปรก

4. การจัดการอุปกรณ์ที่ใช้ในกิจกรรมเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

4.1 การฆ่าเชื้อวัสดุอุปกรณ์

อุปกรณ์ที่ใช้ในการเพาะเลี้ยง/รวบรวมสัตว์น้ำเช่น สวิง กระชอน กะละมัง เป็นต้น ควรทำความสะอาดหลังการใช้งานด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อ ด้วยสารเคมีที่เหมาะสม (ภาคผนวก)

4.2* การแยกใช้วัสดุอุปกรณ์

ต้องแยกใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในแต่ละโซน หรือบ่อ หากมีปลาป่วยจะต้องแยกชุดการใช้อุปกรณ์จากปลาปกติ

5. การจัดการด้านอาหาร

คุณภาพอาหาร อาหารสำเร็จรูปควรเป็นอาหารที่มีทะเบียนควบคุมโดยกรมประมง อาหารสดมีการเตรียมและใช้หมดไปในแต่ละวัน อาหารมีชีวิตก่อนนำมาเลี้ยงสัตว์น้ำควรมีการฆ่าเชื้อหรือล้างทำความสะอาดอย่างเหมาะสม

6. การจัดการระบบน้ำทิ้ง

การบำบัดน้ำ มีระบบบำบัดน้ำโดยมีบ่อรับน้ำทิ้งและมีการฆ่าเชื้อก่อนปล่อยออกสู่แหล่งสาธารณะ ไม่ปล่อยน้ำทิ้งจากพื้นที่เพาะเลี้ยง/รวบรวมลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติโดยตรง กรณีเป็นระบบปิดควรมีการฆ่าเชื้อก่อนนำกลับมาใช้ใหม่

7. การบรรจุสัตว์น้ำเพื่อการจำหน่าย หรือการเคลื่อนย้าย

7.1 ความสะอาดและความเป็นระเบียบของสถานที่บรรจุสัตว์น้ำ ควรแยกจากระบบการเพาะเลี้ยง/รวบรวม ไม่มีน้ำท่วมขังและตะไคร่น้ำเกาะ มีบ่อพักน้ำก่อนการบรรจุโดยเฉพาะ มีการปรับคุณภาพน้ำก่อนนำมาใช้ และเมื่อใช้งานเสร็จควรทำความสะอาดภาชนะและทำให้แห้งเสมอ

7.2 ความสะอาดของวัสดุบรรจุ เช่น ถังพลาสติก ขวด กล่อง โฟม กล่องกระดาษ และอื่นๆ ควรเป็นวัสดุใหม่เสมอ

7.3* คุณภาพน้ำที่ใช้บรรจุสัตว์น้ำ ต้องเป็นน้ำประปาหรือบาดาล ถ้าเป็นน้ำธรรมชาติต้องผ่านการตกตะกอนและฆ่าเชื้อ

7.4 ก่อนการบรรจุควรมีการพักสัตว์น้ำเพื่อตรวจสอบสุขภาพอย่างน้อย 7 วัน และกำจัดปรสิตภายนอก

8. สุขลักษณะภายในฟาร์ม

8.1 ความสะอาดและความเป็นระเบียบภายในฟาร์ม

สถานที่เพาะเลี้ยง/รวบรวมสัตว์น้ำควรมีความสะอาดเป็นระเบียบพื้นทางเดินต้องแห้ง ไม่มีน้ำท่วมขังและไม่มีตะไคร่น้ำ

8.2 การกำจัดซากปลาตายและขยะภายในฟาร์ม

มีบริเวณกำจัดขยะมูลฝอยแยกออกเป็นสัดส่วนชัดเจน การกำจัดซากปลาตายโดยมีการฆ่าเชื้อด้วยสารเคมีก่อนนำไปทิ้ง หรือทำลายโดยการเผาหรือฝัง การฝังควรฝังลึกอย่างน้อย 50 ซม. พร้อมโรยด้วยปูนขาว หรือสารเคมีฆ่าเชื้อชนิดอื่น

9. การจัดการระบบการบันทึกข้อมูล

ระบบบันทึกข้อมูลประกอบด้วยการบันทึก การเคลื่อนย้าย การป่วยและตาย การใช้สารเคมีรักษาโรค การใช้สารเคมีบำบัดน้ำ แหล่งที่มาของอาหาร และกำลังผลิตของฟาร์ม เป็นต้น

ข้อมูลที่บันทึกทั้งหมดต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและเก็บรักษาไว้ไม่ต่ำกว่า 2 ปี เพื่อการทวนสอบและนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

9.1* มีบันทึกการเคลื่อนย้ายของสัตว์น้ำ แหล่งที่มาของสัตว์น้ำต้องมาจากฟาร์มที่ขึ้นทะเบียนกับกรมประมง และผ่านการตรวจโรคหรือมีสถานะปลอดโรคเดียวกัน

9.2* มีบันทึกการตายของสัตว์น้ำในฟาร์ม สามารถปฏิบัติต่อเนื่องสืบย้อนหลังได้ และเมื่อมีการตายของสัตว์น้ำอย่างผิดปกติให้แจ้งกรมประมง

9.3* มีบันทึกสุขภาพสัตว์น้ำ และการป่วยสัตว์น้ำ โดยจำนวนของสัตว์น้ำต้องมีความสัมพันธ์กับบันทึกการเคลื่อนย้ายของสัตว์น้ำ

9.4* มีบันทึกการใช้ยาและสารเคมีในการฆ่าเชื้อและรักษาโรคปลาป่วยในฟาร์ม

9.5 ฟาร์มควรเก็บรวบรวมเอกสารจากกรมประมงครบถ้วนและเป็นระเบียบสะดวกต่อการตรวจสอบ

9.6 มีบันทึกในการตรวจเยี่ยมของเจ้าหน้าที่กรมประมง

9.7 จัดทำคู่มือประจำฟาร์ม ระบุชื่อ ที่อยู่ แผนผังฟาร์ม แนวทางการปฏิบัติงานด้านต่างๆ เช่น การนำปลาเข้า-ออก การเลี้ยงและดูแลปลา การเปลี่ยนถ่ายน้ำ การบำบัดน้ำก่อนใช้และน้ำทิ้ง การปฏิบัติเมื่อปลาเป็น โรค การบรรจุเพื่อการขนส่ง เป็นต้น

หมายเหตุ * หมายถึง ข้อที่ต้องปฏิบัติตามเกณฑ์ทุกข้อ จึงจะผ่านการตรวจประเมินสุขอนามัยสถานที่
เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเพื่อการส่งออก